

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. VI. Vera sententia proponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

melius dicam, non potest esse accidens totale, quia omne natura sua est incompletum, & ordinatur ad subiectum cum quo unitur.

SECTIO V.

Quedam praeimitto pro vera sententia.

28 **E**x dictis hucusque constat, quam sit difficile conceptum substantiae & accidentis explanare. Pro quo adverte Primò, in hac quaestione misceri aliquid de re, de nomine aliquid. De re quidem, in assignanda differentiâ inter materiam & formam equi & unionem & subsistentiam ex una parte, & quantitatem ac qualitates ex alterâ. De nomine verò, verum propter eam differentiam dicenda sunt substantia vel accidens.

Aduerte Secundò, inter primum subiectum, seu quod primò per se existit (quod addo propter Deum, qui non est propriè subiectum) & quantitatem, aliaque accidentia faciem esse differentiam de re: nam quantitas & alia accidentia non per se, sed in alio existunt, Deus verò, Angelus, materia prima, non in alio sed per se existunt; ratione autem huius differentiae bene potest Deus, Angelus, materia dici substantia, quantitas verò & alia qualitates dici accidentia.

29 Aduerte Terriò, formam equi, leonis v.g. &c. de re in hoc differre à quantitate, albedine, aliisque qualitatibus, quòd sit prima radix aliorum accidentium, item sit id ad quod disponitur materia per quantitatem, calorem, &c. unde quantitas solum habet esse quasi dispositio ad formam equi; haec verò est, quae per se primò intenditur à natura, & à qua promanant cetera quae in composito sunt. Haec differentia de re à nemine potest negari, indeque suadet, quia quantitas, si distinguatur à materia (de quo infra) nullum alium praestet effectum, quam impenetrabilitatem in ordine ad locum cum alio corpore quocumque; per hoc item eam non esse primam radicem, aliorum accidentium: nec item esse id, quod primò & per se à natura intenditur, ex ipsis terminis patet; calor verò, humor, siccitas, leuitas si distinguantur, ut etiam ex terminis constat, non sunt primae radices, tum quia promanant ab aliâ formâ, tum quia inuicem se habent disparatè, nec enim humor à siccitate vel à calore promanatur.

30 At verò forma equi est id ad quod omnia accidentia ordinantur, & propter quam à natura intenduntur; cetera verò, quae postea sunt in subiecto, radicanter in illâ: quod quidem habent ex sua natura, nosque id experientiâ & ratione inde deductâ cognoscimus. Ideo enim in Physicâ probauimus, dari formam substantialem, quia materia prima de se est indifferens, nec exigit has potius operationes quam illas, haec accidentia potius quam illa, ergo debet dari aliquod aliud principium radicale, in quo tot accidentia varia, tot operationes in se subordinate primò radicanter. Nec enim potest intelligi, ea accidentia habere se quasi disparatè & independentè inter se; quod vel inde patet, quia licet amittantur aliqua, postea recuperantur, ut quando aqua calefit, quae postea recuperat pristinam frigiditatem; aliquando verò ita amittuntur, ut nunquam possint recuperari: cuius differentiae nulla potest esse alia ratio, nisi quia in uno casu manet prima & praeci-

pua radix, quae postea absente contrario se reducit ad pristinum statum, in alio vero non manet, ideoque nec priora accidentia recuperantur.

Haec est una è praecipuis rationibus & experientius, quibus omnes Philosophi probant existentiam formae substantialis. Vide P. Suarez Disputatione 15. Metaphysicae, sect. 1. Ex hac ergo ratione, quâ ipsi probant formam substantialem, explico ego substantiam, nec aliunde potest melius explicari; dico ergo, de re aliquam esse formam, quae est prima radix reliquarum; hanc autem dicimus formam equi, leonis, &c. alias verò esse quae non sunt prima radix, sed potius ex illâ priori pullulant.

Quarto adverte, concretum aliquod tunc esse substantiale secundum se totum, quando forma, quam dicit, est prima radix ceterorum; tunc verò esse accidentale, quando forma, quam dicit, est accidentalis: quare unionem esse substantiam vel accidens, non est aliunde desumendum, quam ex eo quòd forma, quam unit cum subiecto, sit substantia. Ratio à priori constat ex dictis, quia forma non est radix harum operationum & accidentium, nisi ut unita: imò primò & per se ea accidentia & dispositiones non tam ad conseruationem formae, quam unionis ordinantur, ut patet in homine, ubi ex defectu eorum accidentium sola unio destruitur, non animus; ergo unio ingreditur per se substantiam conceptum, si forma sit substantia: quòd si forma esset accidens, certum etiam est à contrario, unionem non posse esse substantiam, cum non ingreditur intrinsecè conceptum primae radices.

SECTIO VI.

Vera sententia proponitur.

CONCLUSIO sit. Conceptus substantiae est quicquid intrinsecè constituit primam rem. Nomine autem *prima rei* intelligo id quod primò & per se intenditur à natura, vel primò & per se existit; vel, quia est prima radix ceterorum. Per hanc definitionem primò includitur Deus & omnes substantiae simplices, quia primò & per se existunt: includitur etiam materia prima per se existens; includuntur praeterea omnes formae substantiales, quae sunt primae radices, iuxta supra dicta; item unio, ob dicta supra: excluduntur verò à ratione substantiae quantitas, calor, &c. primae qualitates, colores, duratio, vbicatio, & consequenter entia artificiosa, ut talia licet vulgò res dicantur; quia haec omnia nec per se primò existunt, nec sunt de conceptu primae radices, ut etiam ex dictis constat; imò potius accidunt rei primae, sunt ergo accidentia. In hac Conclusionem recentiores è numero 14 supra dicunt se temper fuisse, solo tamen nomine aliter rem explicuisse. Verum, ut dixi paulò antè, oportet eis vocibus rem explicare, quae & non sint communes aliis à definito, & omni definito conueniant, deducantque res ad prima principia, non verò ad solum modum loquendi.

Haec nostra sententia in re debet esse communis, quia, ut dixi, ex hoc capere omnes probant dari formam quae sit substantia, ergo per hanc primam radicem explicant conceptum substantiae; id autem, quod ibi dicunt, transfero huc ad pro-

proprium locum, vbi de conceptu substantiæ agitur. Ratione probatur hæc explicatio, impugnatione ceterarum. Secundo, quia in eâ rectè explicatur differentia substantiæ ab accidenti, sine vilo circulo petitione vè principij, & non per solas novas voces, traditque discrimen manifestum de re; Tertiò denique solutione eorum quæ contra illam obijci possunt.

Prima obiectio sit: Quia sola materia videtur esse prima radix, cum in ipsâ radicetur forma substantialis, ergo sola illa est substantia. Respondeo facile (quod & omnes tenentur præstare in præfenti) materiam esse subiectum indifferens adpropè infinitas formas & accidentia contraria, nec magis exigere hæc quàm illa, ideoque non esse radicem eo modo quo forma, nam hæc determinando materiam indifferens, eam reddit exigentem & primam radicem determinatam. Vnde non solâ materia, sed multò melius forma est prima radix, & substantia iuxta suprà dicta. Vel respondeas aliis terminis, materiam esse primam radicem in genere causæ receptivæ, formam verò effectivæ.

35 Sed urgebis contra solutionem: Ponamus exemplum in materiâ cæli, quæ in probabili sententiâ est incapax aliarum formarum, ergo illa sola erit radix determinata, & consequenter sola erit substantia. Quod si id negetur in materiâ cæli, quæ de facto datur, saltem obiectio habebit locum in materiâ aliquâ diuinitus possibili de se alligatâ vni formæ substantiali in specie, in quâ proculdubio nulla includuntur contradictoria, propter quæ quælibet possibilitas neganda sit. Respondeo, licet illa materiâ in genere causæ materialis sit determinata, exigatque hanc vel numero vel specie formam, adhuc tamen non esse primam radicem eo modo quo forma, quia neque continet in se formam illam, nec alia quæ ex illâ formâ resultant, sed solum se habet vt subiectum passuum respectu illius, quod non sufficit ad primam radicem, prout à nobis explicatur; ad hanc enim requiritur exigentia fundata in contentiâ respectu eorum ceterorum. Quam solutionem omnes tenentur admittere, vt probent, vltra materiam cæli dari formam substantialem, & non præcisè plura accidentia perficientia illam materiam, nisi dicere velint, cælum esse prorsus simplex; tunc enim, cum non sit materia & forma, cessat obiectio facta, quæ contendeat, solam materiam illius esse primam radicem, & consequenter solam esse substantiam. Dicendum ergo tunc esset idem de cælo, quod modò de Angelo. Verùm quia, vt paulò antè dixi, obiectio habet vim in aliâ materiâ possibili, primæ standum est solutioni.

36 Ex his inferes, cur dispositiones, licet petant formam, non sint primæ radices: nam non exigunt formam eò quod illam continent, neque item forma intenditur propter dispositiones, & hæc propter se; sed potius è contrario dispositiones intenduntur propter formam, ad quam in genere causa materialis disponunt. Quod si eas non producit, ideo est, quia iam reperit illas productas. Quando autem magnâ ex parte amittuntur, si maneat forma, ab eâ reproducentur, vt de aquâ se ad pristinam frigiditatem reducunt, dixi suprà. Et hinc consequenter in Physicâ defendi communem sententiam, aientem, repugnare in

viuentibus formas partiales, ostendens, eas non posse esse substantias, neque ab earum Auctoribus posse vllum discrimen assignari inter illas & primam passionem aliorum entium, ratione cuius possint illis formis conceptum substantiæ tribuere, quem negant primæ passioni, nisi repetendo terminos & conclusionem ipsam, dicendoque, quia complentur substantialiter, quia faciunt ens per se, &c. quæ est ipsamet Conclusio, & ex dictis hic Sect. 1. & 2. facile impugnantur tales modi loquendi.

Secunda obiectio sit: Quia si produceretur à Deo aliqua substantia nullatenus operatiua, composita tamen ex materiâ & formâ, illa forma non esset radix ceterorum, cum nihil produceret, nec per se existeret, quia non esset primum subiectum, ergo illi non conueniret definitio substantiæ tradita, cum tamen esset substantia. Fortè aliquis diceret, repugnare talem substantiam non operatiuam: sed melius eâ nunc admittâ respondeo, illam formam tunc futuram primam radicem negatiuè, id est, quod non accideret primæ radici, seu quod non radicaretur in aliâ priori, quod sufficeret vt non esset accidens, & consequenter vt esset substantia; esset enim prima res, id est primò & per se & propter se intenta à naturâ, sicut qualibet substantia simplex, & vt sæpè repetui, omnes tenentur recurrere ad hanc solutionem, vt ostendant illam formam esse substantialem.

Verùm hic replicabis: Esse primam radicem negatiuè, non est propriè esse primam radicem, ergo propriè illa non erit substantia; vnde etiam sequitur, Deū non esse propriè substantiam, quia non est propriè radix. Respondebis, illum esse ratione nostrâ radicem suorum attributorum. Sed hoc facile reicitur, nam esse radicem ratione nostrâ non est verè esse radicem, ergo nō erit substantia, quia verè non habet definitionem substantiæ. Respondeo Primò; hinc solum à me inferri, non dari vnum conceptum substantiæ communem omnibus, sed substantiam definiri sub disiunctione, esse id quod est prima radix ceterorum, vel quod ante se non habet aliam radicem priorem. Dixi autem, sæpè non esse inconueniens definire aliquando hoc modo sub disiunctione, quando aliter non possumus. Respondeo Secundo, posse dari hinc conceptum communem omnibus verè & sine disiunctione, scilicet, substantia est ens non habens ante se aliam sui priorem radicem. Hoc conuenit Deo & omnibus substantiis, siue sint operatiuæ siue non. Quod verò detur hæc definitio in ordine ad negationem, non obest; nam multa nos non aliter explicamus nisi in ordine ad negationem, vt spiritualitatem, irrationalitatem, &c.

Tertia & difficilior obiectio sit, Quia substantia est substantia, & tamen non est de conceptu primæ radices, imò potius ipsa pullulat ex primâ radice, nempe ex formâ substantiali vnità materiæ, nec per se existit, quia pendet à subiecto, ergo non illi conuenit tradita definitio. Respondeo, sicut substantiam non agnouimus ratione naturali, nec à posteriori, nec à priori, nec experientiis, sed solum ex Fide, & ex hac solum nouimus eius existentiam (vt dicam infra) ita non posse nos reddere rationem naturalem, cur ea sit substantia. Ratio ergo desumenda est ex his

quæ docet Fides: & sicut omnes, quocumque modo tradant definitionem substantiæ, eam definitionem ex Fide applicant substantiæ; ita ego dico ex Fide, substantiam esse complementum primæ radicis, seu rei per se existentis in ratione talis, & in eodem genere, quantumvis ab ipsâ primâ radice incompletâ, id est à naturâ pullulet, unde iam illi conuenit definitio à nobis tradita, id est esse de conceptu primæ radicis seu primæ rei completæ & perfectæ; & sicut forma est complementum in esse substantiæ, & vnio est complementum vtriusque quod ratione naturali demonstratur, ita ex Fide infero, substantiam esse complementum vltimum substantiæ in vltimo genere, ideoque & esse substantiam, nam natura ante substantiam est quidem substantia, non tamen perfectæ & integra, sicut materia ante formam, & vtrique ante unionem.

Sed replicabis: Ergo etiam prima passio erit substantia eodem modo, quia erit de conceptu primæ radicis completæ, & integræ. Nego sequelam, quia prima passio v. g. intellectus, iam supponit primam radicem, scilicet naturam: aliunde autem non est ratio naturalis, sicut nec in substantiâ, nec ratio ex Fide, quæ reperitur in substantiâ, ideoque non est cur dicamus esse de complemento primæ radicis in eo genere, sed potius dicamus esse primum quod oritur ex radice completâ in suo esse substantiali, unde erit primum accedens, non verò vltimum complementum substantiale. Hæc apparet mihi clarior substantiæ explanatio: si quis meliorem inuenierit, libenter eam ab illo audiam.

Ex hac explicatione infero, nullam actionem esse substantiam, sed actiones substantiales distinguui ab accidentalibus præcisè, quia per illas produciuntur substantia, per has verò accedens. Illatio inde suaderetur, quia actio omnino est extra conceptum primæ rei, solumque ponitur vt via ad primam rem, & sicut causa efficiens non est de conceptu & substantiâ effectus, ita nec actio quæ produciuntur; actio enim reducitur ad ipsam causam efficientem. Quod explicatur vltius, quia etsi actio poneretur in agente (vt plures voluerunt, præsertim si sermo sit de creaturâ) non ideo res v. g. Angelus esset minus perfectè substantia quam modò. Quod si nos eam actionem in Angelo ponimus, non est quia per eam compleatur, aut constituatur in ratione substantiæ, sed quia nullum magis proportionatum subiectum respectu illius inuenimus. Undeeductiuas actiones non in ipso termino producto, sed in illius subiecto recipi dicimus; ergo actio non est de substantiali complemento sui termini. Tandem confirmo: actio propter se nullo modo sed propter terminum intenditur à naturâ; ergo non est prima res, sed aliquid accedens primæ rei, non quia ordine naturæ sit posterior, cum repugnet, terminum existere ante actionem quæ produciuntur, sed quia in intentione est vltimum, sicut dispositiones respectu formæ substantialis, ad quam præparant materiam, etiam si sint priores naturâ, sunt tamen intentæ non propter se sed propter formam.

SECTIO VII.

Diuisio Substantiæ.

SUBSTANTIA potest diuidi, sicut & ens, in creatam & increatam, de qua diuisione nihil noui occurrit dicendum. Vltius substantia creata potest diuidi incompletam, & in incompletam. Hæc est forma secundum se, materia secundum se, vnio, &c. ita autem totum compositum, ex eis partibus resultans. Diuisio hæc non est rigorosa, quia vnum membrum includitur in alio, ponitur tamen, vt intelligatur diuersitas substantiæ.

Teritiò diuiditur substantia in materialem & spiritualementem, & non viuientem, & sic per omnes illas differentias, quæ in arbore Prædicamentali poni solent vsque ad Petrum v. g. quæ diuisio etiam est propria entis. De eius membris, sicut de conceptu rei materialis & spiritualis, viuientis & non viuæ, dictum est in libris de Anima, ideoque eam in præfati omittimus.

Diuidi etiam solet ab aliis in vniuersalem & particularem, sed hæc extrema non sunt reales, quia non datur à parte rei natura vniuersalis, sed omnes sunt particulares; ab intellectu verò sunt extrinsecè vniuersales per conceptus consusos, iuxta dicta in Logica Disput. vi.

De modo quo substantia à suis inferioribus & membris diuidentibus participetur, & an sit transcendens an non, an vniuoca an analoga, dictum etiam est in Logica Disput. xi. dum egimus de Transcendentia & vniuocatione entis, de quo eadem est ratio, quantum ad hoc, quæ de substantiâ.

SECTIO VIII.

Quis sit effectus formalis substantiæ.

ADVERTE Primò, Philosophos antiquos ignorasse prorsus substantiam de qua nos, quia huius notitia eruta est ex mysterio Trinitatis & Incarnationis; scimus enim ex hoc, naturam humanam Christi caruisse propriâ substantiâ, ex quo euidenter inferitur, dari in homine vitam naturam humanam, quæ tota fuit in Christo, aliquid aliud quod sit substantia, quo caruit humanitas Christi, & cuius loco habuit diuinam substantiam. Ex homine autem philosophamur ad omnes alias substantias creatas, de quibus eadem videtur esse ratio. Hoc posito, antequam alias quæstiones de substantiâ examinemus, primò disquirendum est, quis sit substantiæ formalis effectus, vt ex eo possimus inferre, quomodo distinguatur, & in quibus rebus ponenda sit.

Aduerte Secundò, substantiam esse genus, & ad personalitatem & ad meram supposititatem. Supposititas mera, propria est naturæ irrationalis, personalitas verò est propria naturæ rationalis. Vbi obserua, eandem substantiam comparatam cum diuersis naturis, posse esse personalitatem, aut supposititatem meram, vt v. g. si substantia vtrius vniretur (vt potest) cum carlo, vel leone, non constitueret tunc cum illo personam, sed merum suppositum; vnita autem cum humanâ naturâ, constituit personam. Hoc posito, Tri-